

Részlet Szigeti Tóth János, egy 2009-ben készült tanulmányából

# Művelt nép – emelkedő ország

*Háttér tanulmány a népfőiskolák közösségi művelődésben betöltött társadalmi szerepéről<sup>1</sup>*

**Ez a tanulmány a tudományos kutatásokra, a gyakorlati tapasztalatokra, az EU szakmai alapelveire épít, mégis inkább vázlat, esszé, amely bővebb kidolgozást igényel.**

## I. Helyzetkép a népfőiskolákról a közelmúltból

Tények, adatok az elmúlt tíz évből, a múlt árnyai

Mindeddig a Magyar Népfőiskolai Társaság (MNT) egyik legnagyobb „kitüntetése” az MSZMP Agitációs Propaganda Bizottságától származik, amely 1985-ben Aczél György és Knopp András ma már inkább megmosolyogtató intenciói alapján úgy foglalt állást, hogy: „a népfőiskolai kezdeményezésekben nagy szerephez jutottak a harmadik utas elképzelések. ...Az intézményrendszerrel szemben túl nagy szerepet szán a spontaneitásnak, kizárólag a parasztság és a falu irányába tájékozik, a művelődéspolitikával vitában álló értelmiség csoportosul köréje, s egy második művelődési rendszer kiépítését célozta meg.” Ebben a néhány mondatban benne van a „fején találni a szöveget”, mint a szarva közt a tőgyit.

A 25 éves megállapítást azért tartjuk helyes kiindulópontnak, mert a múlt árnyai az utóbbi évtizedben új erővel vetültek ránk. A rövidség arra kötelez bennünket, hogy a helyzetképben inkább a közelmúlttal foglalkozunk, s a korábbi időszakra csak indokolt esetben tegyünk utalást. Az első szabadon választott magyar kormány 1990-ben hivatalosan programjába vette a népfőiskolák támogatását, még ha ebből nem is sokat valósított meg. Így az 1994-98-as periódusban a szabaddemokrata kultusztárcának nem maradt túl sok lehetősége mindent lerombolni, mindenesetre zsigeri következetességgel tovább gátolta a népfőiskolák előre menetelének ügyét. A kapitalizmus jellemző repressziós eszköze a direkt és indirekt pénzügyi technika alkalmazása, s nem a közvetlen rendőrállami és államvédelmi erőszak. Ez utóbbi csak a 2006-tól került újra nyíltan bevezetésre az EU tagállam Magyar Köztársaságban.

1994-től a létező más népfőiskolai kezdeményezések egymással szembeni megosztása és szembeállításra lett a fő kultusz kormányzati irány, amely 1996-97-ben csúcsosodott konfliktussá, a 97-es közművelődési törvény parlamenti előkészítése során. Az MNT számos szakmai és tv. módosító indítványt tett, amelyek az országgyűlési bizottságban MDF-es és FIDESZ-es támogatást kaptak. A minisztérium és a bizottság rendre vissza-

utasította a javaslatokat, végül az MNT nemzetközi protestálás-hoz folyamodott. A fejlett nyugati államok jó részében ugyanis a népfőiskola törvényileg garantáltan, a közösségi művelődés egyik fontos helyi alapintézménye. A külföldiek – főként dánok – levélben tiltakoztak a miniszternél, végül is így került be a 97-es tv-be a népfőiskolák elismerése, néhány kisebb súlyú passzus erejéig. Paradox: ez a népfőiskolák első törvényes elismerése Magyarországon! Mindez azonban megteremtette az évenkénti költségvetési támogatás alapjait, immáron a többi népfőiskolai szervezet számára is, amely egyben növelte a hivatali pénzügypolitika megosztási intrikáinak mozgásterét. Miből áll ez? Időhúzás, a támogatásszabályozásban, az átlátható szabályok és kritériumok el nem fogadása, a megosztások gerjesztése és a pénzügyi ellehetetlenítések egyéb módjai. Széles arzenál. Ez a kultuszpolitika, gyakorlatilag minden MSZP-SZDSZ vezette kormányzat állandó és folyamatos népfőiskolai programjává vált, amit esetenként befolyásos személyek tudtak csak itt-ott csitítani, enyhíteni. A Horn-korszakról külön ún. Fehér Könyvet állított össze az MNT, amit megküldtek az akkori miniszternek.

1998-ban az MNT elnökét az új kormány a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével tüntette ki népfőiskolai munkájáért és 98-tól több évig, egy lassan emelkedő költségvetési támogatásban részesültek a népfőiskolák. Ezt a támogatást sem lehetett jelentősnek nevezni, inkább amolyan békén hagyásnak és „bánatpénznek”. Az együttműködés is inkább a ciklus végére, 2000-2001-re erősödött fel. Példa rá az MNT új felnőttképzési törvény előkészítésébe történő szakértői bevonása. Ekkor nyertünk a Széchenyi-terv pályázatán, s egy elhanyagolt Balaton-parti plébániát újjáépítettünk népfőiskola központtá. 2002-t követően az elnyert pályázati döntés folytonosságáért folytatott küzdelem után 2004-ben avatták ezt az intézményt, amely azóta se tudott támogató pályázatot szerezni a beruházás és fejlesztés teljes befejezéséhez. Pedig félig elkészült állapotban is a környék fontos közösségi tanulási központjává vált. 2003-04-ben a korszak népfőiskola politikája azzal folytatódott, hogy a tárcához tartozó budai intézményből az akkori miniszter levele alapján, az MNT irodáknak ki kellett költöznie. Az evangélikus egyházzal kialakult együttműködés keretében bérelt az MNT új irodákat 2004-től. Azt már nevelés lett volna felvetni, hogy hol van egy facéran megmaradt épület a kimosztott vagyonból. Pénzügyileg is folytatódott a további zuhanás. Rendes menetrend volt, hogy az év végi parlamenti döntést követően, az alamizsna összegek akadékoskodó, közelharcban megszerezhető összegeit a következő év közepe táján utalták csak át, részletekben. Ez több mint egy évtizedes kontinuos gyakorlat volt. A túlélés kezdetben még a 90-es évek végén elindult pályázatok befejezéséből és újak – főként nemzetköziek – elindításából vált lehetségessé. A tagszervezetek korábban a költségvetési támogatásból demokratikus, elnökségi elosztás

<sup>1</sup> Fogalmilag a közösségi művelődés a ma használatos közművelődést, a valamikor használt szabadművelődést, népművelést, az általános és nem szakmai felnőttoktatást, a nem-formális tanulást, az élethosszig tartó tanulást egy jelentős részét foglalja magába. Régi, új kifejezések meghonosítására is szükség lesz.



alapján részesedtek. A brutális támogatás csökkentéseket követően az MNT módszere az országosan megszerzett pályázatok hálózatszerű megvalósítása lett, a tagok bevonásával. Nem volt lehetséges a főállású, félállású foglalkoztatás csak a projektek keretében és maradt az önkéntes munka, mint fő forrás. A ma XVI. évfolyamát élő MNT periodika kiadása – amely országosan az egyik legjelentősebb szakmai folyóirattá vált- folyamatosan akadozott, a szerzők és szerkesztők nagyrészt önként dolgoztak. A nem-kormányzati szervezetek az egyébként is csökkenő pályázati forrásokból, általánosságban is hátrányos megkülönböztetést szenvedtek. Ebben a rangsorban a népfőiskolák a „lista vége” dicsőség-státuszt vívták ki maguknak. A pályázatnyerés pedig később valóságos „szerencsétlenséggé” vált, mert a tartalék nélküli, szegény szervezetek likviditását közvetlenül veszélyeztette a szándékosan visszatartott és akadályozott támogatásfolyósítás, a köztes pénzügyi vegzálások. A megvalósult HEFOP, TÁMOP, ROP, NKA pályázatok mind ezt mutatták. Az illetékes tárca hivatalosan is visszavonta az MNT képviselőjét az Nemzeti Kulturális Alap kuratóriumában. A 2001-es felnőttképzési törvény által létrehozott Országos Felnőttképzési Tanácsba (OFKT) még az akkori kormányzat kérte fel tagnak az MNT szakemberét, ahol később annak magas nemzetközi szakmai tisztsége miatt is, meghagyták 2008-ig, amikor is önként kilépett. Az OFKT politikája a mindenkori munkaügyi miniszter vonalát követte, bárminemű szakmai önállóság nélkül, ahol a többség amúgy is a hagyományos intézmények vezetőiből állt. Az MNT képviselője az „összeférhetetlenség” felmerülése előtt, saját maga lemondott az OFKT-ben viselt tagságáról, mert fontosabbnak vélte, hogy pályázhasznának az UNESCO pán-európai konferenciájának budapesti megrendezésére. (2008) A négy ország versenyében Budapest

jelölése – nem egyedül - de az MNT komoly nemzetközi lobbizásán és jó szakmai előterjesztésén alapult. A konferencia megrendezésére kidolgozott pályázatot az OFKT támogatta, a miniszter az utolsó pillanatban mégis más szervezetre bízta a feladatot 2008-ban. Az eset révén elmozdították az UNESCO magyar bizottságának főtákarát, mert túlságosan együttműködött az MNT-vel. Az MNT ellen a nem-formális vád az volt, hogy vezetői MDF alapítók és tagjai a Magyar Gárdának. (?)

Közismert, hogy az elmúlt hét évben, s a jelenlegi Magyar Köztársaságban, a pályázati rendszerekben jelen van a köztörvényes bűnözés gyakorlata. Ennél egy fokkal „enyhébb” de szélesebb körű és milliárdokat érintő művelet, a jogszabályi elvárásoknak megfelelő, de az érdekcsoportoknak juttatott támogatások garmada, a nyilvános, átlátható pályázatás mellőzése, az eredmények értékelésének elmaradása. Egy erősebb üldözési forma vette kezdetét 2005-06-tól. Az MNT kénytelen volt elköltözni az evangélikus egyház épületéből is, (2007) s bankkölcsönrel új irodát vett, amely folyamatosan a krónikus fizetésektelenség szélére sodorta. A köz költségvetési támogatás gyakorlata még súlyosabb akadályozássá vált, miközben 2007-ben az MNT több vezetője ellen, s a szervezet ellen is APEH vizsgálat indult. Az MNT KEHI vizsgálata hiányosság megállapítása nélkül lezárult, a személyek elleni eljárás még ma is tart. A rutinszerű minisztériumi ellenőrzések (igazságügyi könyvvizsgáló) mellett a KEHI és a tárcabeli megbízók által felkért privát tanácsadó cégek ellenőrző vizsgálatai hetekig, hónapokig fenntartották az érdemi munkát és közvetett lélektani fenyegetettséget jelentettek. Az gépesített „osztagok” mindig ott kerestek, ahol nem volt mit és a szolgálati szabályzat szerint ott hunytak szemet, ahol nagyban folyt a rablás. Akadályozták nemcsak a munkát, de veszélyeztették az itt dolgozó emberek egészségét is. Senki emberfiára nem lehetett támaszkodni, mert a megfélemlítés átsütött mindenben, s a szolidaritás, még a kisebb körökben is jobban illegalitásba szorult, mint a Kádár-rendszer végén. A represszió minden technikája, rejtetten és nyíltan, brutális intenzitásúvá erősödött. Mindeközben az MNT és szervezetei hazai és nemzetközi szinten elismert szakmai eredményeket értek el.<sup>2</sup>

## II. Összevetés európai és nemzetközi összefüggésben

Hol tartunk, és hogyan maradtunk le, mit kell behoznunk, hogy magunkat is utolérjük

*„Virágzása korában minden nemzet egységes volt érzésben, izlésben. A hanyatlás korszakait jellemzi, hogy a műveltek és a tömegek nem értik egymást.”*

Kodály Zoltán

A művelődés, műveltség területén Európa, a hanyatló nyugati civilizáció részeként egyre kisebb befolyással rendelkezik, s az Unió, amelyet magasztos elvek alapján hoztak létre, még mindig inkább a globalizációban talpon maradni akaró, nyers

<sup>2</sup> Lásd részletesen: Milyen egy évtized van mögöttünk!? – s vajon a következő?

A népfőiskolák túl a túlélésen, 2009



*European Civil Meeting, Budapest 2011.*

gazdasági érdekegység, semmint politikai közösség. Sokarcú a kultúrában, a művelődésben is. Az emelkedő, vitális kultúrákhoz képest – mint a kínai, indiai, török, latin-amerikai stb. - az egyszerűsítés nyelvén az „amerikanizálódásnak” nevezhető visszaszorulás és a vészterhes hanyatlás jellemzi. Egy másik oldalán, a világon egyedülállóan, egy különlegesen intézményesült együttese az évezrednyire visszanyúló regionális kultúráknak, az európaiságnak, ami a közös alapelvek és értékek melletti sokféleséget és a gazdagon burjánzó kultúrákat, és emberi méltóságot, minőséget jelenti. Ahogy Európának a vitális civilizációktól tanulva kell visszatérnie gyökereihez, hogy megújulhasson, a magyar műveltség eszménynek ugyanígy, de egy sokkal nehezebb „mutatványt” kell véghez vinnie. Összehasonlítva a kettőt, a II. világháborút követő fél évszázadban is, a korábban már a szétszakítottságban mélyen megsérült magyar műveltség kapott újabb, végzetes sebeket. Saját hagyományai talaján nemhogy nem volt képes talpra állni, (létező szocializmus) hanem még jobban eltorzult, miközben az európai integráció felgyorsulása, főként a 90-es évektől máig, még sebezhetőbbé tette, mert kigyógyított nemzeti műveltsége hiányában a világkultúra legalacsonyabb értékrendű bővli termékeitől vált heveny, fertőzött beteggé. Ez is az oka annak, hogy a „határon kívülinek” nevezett magyarság - lehet e megújulás egyik lelkesége, s motorja az ún. anyaországnak. A magyarság ezeréves európaiságának újratemtése és megerősítése mellett, a keleti kultúrák lüktető központjaitól való elszakítottságát is újra kell építeni. Amikor Györffy István azt mondta: a Nyugat nem arra kíváncsi mi bennünk a nyugati, hanem mi a sajátosan magyar, amivel a Nyugatot gazdagítjuk. Vele egyetértve ma inkább azt kell mondanunk, minket ne nagyon érdekeljen, hogy mit akar látni bennünk a Nyugat. Ellenben nekünk újra magyarrá kell válnunk, ha kulturális nemzetként egyáltalán életben akarunk maradni Európában.

A népfőiskolák, amelyeket a két világháború között, a történeti egyházak kezdeményezései változtattak európai intézményből magyarrá, éppen ezt tették, a népi és magas műveltség egységes nemzeti műveltséggé formálásának folytatását. A reformátusok kezdték, az evangélikusok folytatták és a katolikus egyház tette kiteljesített, tömeges tevékenységgé. A közel egy évtizedes szárba szökkenés torzó maradt, 46-tól, mint annyi magyar neki-indulást, ezt is lekasabolták. A katolikus népfőiskolák négyes jelszavát évtizedekig el kellett hallgatni, ma meg egyesek azt ajánlják, ne hirdessük, mert elavult. Szerintünk nincs idősebb a 21. században, mint a négyes jelszó: Krisztusibb embert! Műveltebb társadalmat! Életerős népet! Önérzetes magyart! A jövőben valamennyi történeti egyháznak jelentős szerepet kell biztosítani a közösségi nevelés terén, így a népfőiskolák létrehozásában és működtetésében is.

Az Eurostat összes elemzéseiben, mindig az európai „népfőiskola országok” vezetnek, köztük az észak-európai, a Benelux államok, az osztrákok, részben a németek, és Svájc. Ezekben az országokban ti. a népfőiskola 90-160 éve született, s a második világháború után, a közösségi művelődés egyik alapintézményévé lett. Különösen északon, az ún. „liberális felnőttoktatás” (értsd szabadművelődés, közösségi művelődés) révén a civil társadalom ereje és szerepe vált kiemelkedővé, ami nemcsak a demokrácia minőségében, hanem a globális versenyképességük eredményességében is mérhető. A 90-es évek elején tehát nem meglepetés, ha az MNT által kezdeményezett nemzetközi együttműködést eufórikus nemzetközi segítőkészség fogadta. Ez lendítette át az MNT-t sok-sok nehéz ponton – pld. kulcsfontosságú volt ebben a német együttműködés –, s így vált az MNT nemzetközileg elismert szakmai szervezetté, majd vezetői fontos nemzetközi szakmai szervezet vezetőivé. 1995-től az Unió szervezeten elindította a képzés-oktatás-kultúra terén is együttműködési programjait, s 2000-től a Lisszaboni Stratégiában kulcsfontosságú politikai szintre emelte az



oktatási- kulturális együttműködés ügyét. A „liberális felnőttoktatás” programját 2000-ben Grundtvig püspökről, a népfőiskolák dán atyjáról nevezte el Brüsszel. Az 1995-s élethosszig tartó tanulás európai éve, s az ugyanezt visszhangzó OECD radikális felfogásbeli változásokat indított el a tagországokban. A globális gazdasági versenyképességben egyre fontosabb szerepet játszó művelődés és tanulás szerepének felismerése messze ható, és átfogó társadalmi és szociális hasznot hozó, széleskörű fejlődéssé vált a 15-k, majd a 25-k és a 27-ek többségében. Már ahol, és akik ezzel élni tudtak. Mi magyarok a kezdeti 1995-2000-es közepes szintről sereghajtóvá váltunk, különösen a 2000-es évek közepétől.

Melyek az európai fejlődés 2000-t követő legfontosabb sajátosságai?

Az élethosszig tartó tanulás koncepciójának elvi és gyakorlati kidolgozása, amely az oktatás és kultúra minden szektorát és szintjét átértelmezve, azt egységnek fogja föl, túllép annak tárca szintű igazgatásán, szerepfelfogásán, előtérbe állítja az aktív állampolgár formálást, a tanulásban való társadalmi részvétel jelentős növelését, a tanúhoz való hozzáférés javítását, az idős népesség művelődését és a felelős vállalat humán tőke beruházásának ösztönzését, továbbá a társadalmi tőke növekedésének előtérbe állítását. 2004-ben a csatlakozáskor az élethosszig tartó tanulás 15 kritériumának mindegyikében elmaradásban voltunk. (Lásd az ún. rigai kritériumokat) 2002-ben az 16-65 évesek élethosszig tartó tanulásban való részvételének EU átlaga 8% körül volt, Magyarországé 4% alatt. A finnek, mint más vezető „népfőiskola” országok a 40%-t közelítették. A lemaradásunk évről évre stagnált, vagy nőtt. A továbbfejlesztett, a nem-formális és informális tanulásban való részvételt is mérő új Eurostat módszerek alapján a 25-65 éves korosztálynál a legelső Ausztria lett 89%-kal, a legutolsó Magyarország: 12%-kal, az EU25 átlag 42%. Tehát az átlag közel egynegyedénél, az osztrák arány alig több mint 10%-ánál tartunk. A nonprofit szektor a 7. legnagyobb gazdaság globálisan, a foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatott 3-10% közötti, szolgáltatásainak több mint 60% -a szociális és oktatási, s a felnőttkori tanulást szolgáló szolgáltatási részesedése 8-30% közötti. A magyar nonprofit szektort két évtizedes fejlődése ellenére

elmaradottság és régi egyenlőtlenségek tagolják ma is. Pld. a közel 390 milliárd Ft/év állami hozzájárulás több mint 62%-át közhasznú társaságok és közalapítványok kapták, holott ez a két típus a szektor alig 5 százalékát adja (2007). A népfőiskolák esetében ez a diszkrimináció még drasztikusabb. A nonprofit szektorban az állam által támogatásként kiosztott pénzüsszegek zöme (61%) a fővárosban marad, csupán 6, 5 százaléka kerül községi szervezetekhez. (2007, KSH) Vitathatatlan, hogy több száz intézmény és több ezer szakember igyekezete ellenére az „elvtársak” irányítói közreműködése mindent folyamatosan lenulláz. Ennek legkirívóbb elemei a pénzelosztás régi módszerei, a brüsszeli ajánlásoknak való jelszószerű megfelelési attitűd – akárcsak hajdan, az SZKP határozatainak képmutató visszhangozása. Minden példaadó nemzet azért követi az EU ajánlásait, mert úgy érzi részt vett a létrejöttében, mert hisz az alapelveiben, s főként, mert azokat a saját nemzeti, kulturális felemelkedése szolgálatába karja állítani. A magyar vergődéshez képest sikerük titka ebben rejlik.

### III. A népfőiskolák hozzájárulása a társadalompolitika legfontosabb területeinek át- és újjáépítéséhez

A definíció szerint a népfőiskola az egyes polgárok csoportjai, a helyi társadalom közössége által, felnőttek vagy felnőtt fiatalok részvételével, önállóan – bentlakásos, vagy nappali kurzus keretében – szervezett közösségi és szabad művelődés. Terjedelme lehet a néhány napos, egy hetes rövid és célirányos kurzustól, a több hónapos bentlakásos, kollégiumszerű tanfolyamig. Benne a résztvevők érdekei – tanulók, tanárok – egyaránt érvényesülnek, szabályozására csak a törvényi előírások vonatkoznak, belső szabályzat, előírárendszer csak abban az esetben él, ha ezt maga a tanulócsoporthoz hozza létre, kívánja. Közvetlen szervezeti kereteit, független döntéseit a közösség maga alakítja ki, róla minden adatszolgáltatás önkéntes jellegű, s az is csak a szakmai, anyagi, erkölcsi, politikai támogatást és fejlődést szolgálhatja. Népfőiskolát fenntarthat bármely állampolgári csoportosulás, önálló jogi személy, egyesület, önkormányzat vagy önkormányzati szerv, intézmény, egyház, tár-



sadalmi szervezet és magánszemély is, amennyiben elfogadja a népfőiskolai gondolatot és alapelveket. Lehetőleg törekedni kell arra, hogy a népfőiskola fenntartója önálló jogi személy legyen.<sup>3</sup>

## 1. A nemzeti hagyomány kincsestára a XXI. századi magyar műveltség alapja

A népfőiskolai gondolat, a népfőiskolák megalakulása óta konkrét formájában többször változott, de alapértékei állandók maradtak. Így a helyi közösség szervezése és az önszerveződés segítése, az ehhez nélkülözhetetlen állampolgári ismeretek és nemzeti öntudat kialakulásának segítése, fejlesztése, valamint az egyéni és közösségi társadalmi kezdeményezésekhez szükséges készségek kiformalása. Az oktatás és a nevelés kérdései mellett a népfőiskola fontos teret szentel az erkölcsi kérdéseknek, így kiemelt a szerepe a hátrányos helyzetű csoportok és térségek fejlesztésében, az ott felmerülő gondok enyhítésében.

## 2. Az autonóm személyiség és a közösségért felelős polgár eszménye

A rendszerváltás eufórikus időszakában a 80-as évek közepén, végén létrejött népfőiskolák lényegében két típusba voltak sorolhatók. Az elsőbe tartozók (elsősorban) gyakorlati segítséget kínáltak a gazdasági-társadalmi változások vesz-

teseinek, a másikban olyan emberek találtak egymásra, akik évtizedek frusztrációjaként élték meg a politikai véleménynyilvánításnak, a nemzettudat megélésének, a vallási identitás kinyilvánításának veszélyét, kockázatát. Közvetlenül az első szabad választás előtt létezett egy harmadik, erős típus is: a „közéleti, politikai fórum”, ahol a rendszerváltó szellemi körök képviselői járták a vidéket, ismertették programjukat leendő választóikkal. A történeti fejlődés főleg az első típushoz tartozó „munkaerő-piaci esélyteremtő” kezdeményezések szerepét tartósította – függetlenül attól, hogy a kezdeményezők vallásos vagy világi filozófiával közelítettek az egyre szorongatóbb szociális kérdésekhez.<sup>4</sup> Ezek a népfőiskolák voltak valójában a „klasszikus” (északi, skandináv és magyar) népfőiskolai mozgalom „egyenes ági” örökösei. Az, hogy nálunk a társadalmi demokrácia fejlődése a 90-es évektől nemhogy szárba szökkenett volna, hanem csak formálisan jött létre, miközben valójában stagnált és elfajult, nem kedvezett a Bibó István által a „szabadság kis körei” népfőiskola-típus kiteljesedésének. Meg is lett a következménye az elmúlt két évtizedben, ami a manipulálható tömegtársadalomban, a tekintélyelvű társadalomvezetés és a „felettes szerepet” vivő politikai osztály jelenségben nyilvánul meg.

A gyakorlati, hasznos és szakmai ismeretek, információk közvetítése mellett az általános műveltség fejlesztését, az öntudatos állampolgári lét és gondolkodás kialakítását elősegítő népfőiskolai tevékenység mindemellett élt és fejlődött. De hát úgy, ahogy a pld. az 50-es évek legrosszabb, rákosista éveiben is a falvak egy részében tovább működött a hittanoktatás, ahová „fű alatt” a párttitkárok is járták a gyerekeiket. A különbség annyi volt a népfőiskolák 90-es évekbeli történetében, hogy a demokráciatanulási tevékenységet immáron legális, „demokratikus pénzügyi” eszközökkel mellőzték. A társadalom modernizációs kívánalmaira válaszoló művelődés-tanulás és megfelelés mellett a népfőiskola kiemelt gondot fordít a hagyományok és a nemzeti önzonosság ápolására. Ezek az elvek a népfőis-

<sup>3</sup> Népfőiskolai kalauz, 1998. Ezeket a 97-s tv. megszületésekor megfogalmazott az ajánlásokat módosítani lehet a mai elvárások alapján.

<sup>4</sup> Lásd az MNT 2004-ben született A tanulás hatalma c. küldetésnyilatkozatát  
[www.nepfoiskola.hu/MNT\\_hu/downloads/a1bkuldetesmarta.doc](http://www.nepfoiskola.hu/MNT_hu/downloads/a1bkuldetesmarta.doc)



kolák eredetéből és hagyományaiból következnek. Másrészt a népfőiskolák a felnőttoktatás intézmény- és funkciórendszerében, sajátosan és középpontba helyezve, a teljes személyiségre irányuló komplex hatásrendszer működtetését vállalják, hiszen a felnőttoktatás más területein a programok viszonylag szűk, erősen szakirányultságú, pragmatikus szakképzésként kezelik a felnőttoktatást és az élethosszig tartó tanulást.

### 3. A növekvő gazdaságot, a bővülő foglalkoztatást elősegítő művelődés, tanulás és közösségi kultúra

Kezdetben a népfőiskolák gazdasághoz kötődő tevékenysége főként a gazdaképzésben, a mezőgazdasági képzésben öltött testet. Ez egyrészt a nemzetközi és hazai tradíciókból is következett, másrészt az átalakulást követően újra aktuálissá vált a családi kisgazdaságokra épülő modern mezőgazdaság kifejllesztése. Ez a törekvés már a kezdetektől egybekapcsolódott a helyi közösségformálás, a lokálpatriotizmus erősítését szolgáló tevékenységekkel, lévén a dán történeti mintához hasonlóan azt az elvet követtük, hogy ugyan a dán tejszövetkezetek kifejlődésében a népfőiskolák jelentős szerepet vittek, de a tanfolyamokon alig volt szó magáról a tejtermelésről, ahhoz képest, hogy sokkal inkább az öntudatos és cselekvőképes, összefogásra és üzleti eredményességre képes gazda formálására helyezték a hangsúlyt. Megjelent a népfőiskoláink munkájában a mezőgazdaság terén az ökológiai- gondolkodás és gyakorlat falusi előtérbe állítása, s a falusi gazdaság diverzifikálását elősegítő más tevékenységek, mint pld. a kézművesség, turizmus képzési támogatása. A magyar felnőttoktatás elmúlt évtizedében egyoldalú humán erőforrás fejlesztési, szakmai képzési megközelítése ellenében a népfőiskolák azt vallották, hogy egyrészt a szakképzés gyakorlata elavult. Másrészt szemléletileg a „kiművelt személyiség” sokkal jobb szakember és polgár, mint a közvetlen termelési feladat ellátására drillezett, kikép-

zett munkavállaló. A munkaügyi intézményrendszer ezért sem tudta hatékonyan kezelni a munkanélküliek felzárkóztatását és integrálását. A népfőiskolák az elmúlt évtizedben a „kiművelt emberfő a legjobb munkavállaló” koncepcióhoz szorosan kötődve az ún. alapkészségek és kulcskompetenciák felnőttkori fejlesztését állították munkájuk középpontjába, mégpedig az Unió és a legfejlettebb tagállamok törekvései és tapasztalatai alapján. Ma a fejlett államokban egyre inkább elismert, hogy a korszerű munkavállalói kompetenciák között a felelősség kultúrája, az együttműködési, konfliktuskezelési, és probléma megoldási kompetenciák, vagyis a korábban puha képességnek tartott társadalmi kompetenciák perdöntő szerepet játszanak az információs és tudásgazdaságban.

### 4. A szegénység és munkanélküliség ellen. A társadalmi különbségek csökkentése, a szolidaritás kultúrája

A népfőiskolák általánosságban a vidéki hátrányos helyzetű társadalmi csoportokat vonták be leginkább tevékenységi körükbe. Sok esetben ez nem volt több mint a társadalmi elszigeteltség csökkentése, az önszolgálat és szolidaritás erősítése. Számos esetben az önfoglalkoztatás és az elemi vállalkozási ismeretek átadása volt a program.

Egy legfrissebb kutatásunk is igazolja, hogy a munkanélküliek szervezett „kényszerképzése” többnyire bizonyítvány-papír előállítására a tényleges elhelyezkedést biztosító kompetenciák fejlesztése helyett. A vizsgálat azt mutatja, hogy iskolai végzettségtől függetlenül a megkérdezettek – országosan 2030 fő, 16-65 év közötti felnőtt - több mint 60%-a szívesen tanulna. Országosan a képzés és foglalkoztatás összekapcsolásának, a gazdasági szféra és a képzési intézményrendszer közötti kelendő együttműködésnek a hiánya, a korszerű kompetencia alapú képzés és az „ügyféllel” szembeni „intézményi érdek” - do-



minancia lényegében nem a munkanélküliek számának képzés általi csökkentését, hanem növelését, az egyenlőtlenségek konzerválását, újratermelését szolgálja. Ráadásul igen drágán. A népfőiskolák, és a munkaügyi központok együttműködési programjainak sikere viszont azt bizonyítja, hogy a személyiség központú, önbizalom növelő, alapkészségek fejlesztésére szabott közös programok sikerrel jártak. Ezek aránya azonban az egészben elhanyagolható. A 2008 vége óta ránk szakadt általános világválság még látványosabbá tette a magyar munkanélküliség képzéssel való kezelése magatehetetlenségét és elmaradottságát.

A szegénység terén különösen veszélyeztetettek a nyugdíjasok, a munkanélküliek, az alacsony iskolai végzettségűek, a községekben lakók, a csak idős személyekből álló háztartások, továbbá a sokgyermekes, valamint a női háztartásfőjű családok. Nemzetközi kutatások sora igazolta, hogy a tanulás fejlesztésével a szegénység mérséklésében eredményeket lehet felmutatni. Az EU-ban az átlagfogyasztás mértéke az egyik szegénység mércéje. A szakértői anyagok szerint az EU átlagfogyasztásának fele alatt az EU-országokban átlagosan a népesség 17%-a él. A helyzet Dániában a legjobb, 9%-os, és Portugáliában a legrosszabb 33%-os szegénységgel. A csatlakozott országok többsége azonban igen messze van e tekintetben nyugati tértől. Így Magyarországon is - 70% fölötti az EU átlagfogyasztásának fele. A szegénység, még a legsúlyosabb szegénység is, csak részben cigánykérdés. A cigányok aránya az össznépeességben 5-8%-ra tehető. Szegénymintánkban az arányuk 20% (ILO-POV-felmérés). Ugyanezen minta alsó harmadában, azaz a legszegényebbek között 37%-ot, de a még ennél is szegényebb ötödben vagy tizedben is „alig” 40%-ot képviselnek. Más szavakkal: minél szegényebb kört nézünk, annál magasabb a romák aránya, de még a legszegényebb népességtizedben vagy huszadban sem ők vannak többségben, vagyis a szegények többsége nem roma. Világszerte, különösen az Oktatás mindenkinek (2000) globális program keretében igen sok hasznosítható gyakorlat született a szegénység mérséklésére a felnőttkori tanulás eszközeivel. A Reménységpénztár pld. egy induló, a Szegények bankja ismert program adaptálási kísérlete, egyelőre terv. A szociális szövetkezet gondolat viszont annál életképesebb, a háború előttről is komoly magyar hagyományokkal. A népfőiskolák két alkalommal (a 90-es évek végén az Európai Szociális Szövetkezetek Szövetségével és 2008-ban az OFA támogatással) megpróbálkoztak a szociális szövetkezet típusú foglalkoztatás és képzés előre vitelével. Igen nagyfokú érdeklődést váltott ki a vidéki társadalom körében. Egy, a szociális piacgazdaság alapelveit és a koherens szociálpolitikát követő országban ez működik, de

a szélsőséges finánckapitalizmus és neoliberalizmus közepette, amikor a társadalmi bizalom szintje is a mélypontra került, semmi esély rá.

## 5. Egységes nemzeti kultúra a Kárpát medencében

A Kárpát-medencei magyar népfőiskoláknak jelentős történeti hagyományai vannak. Az erdélyi Wesselényi-féle Makkfalvi iskolát, melynek 1836-os elindulását sokszor a hazai népfőiskola intézmény születésének tekintik. Erdő János unitárius lelkész, Balázs Ferenc kortársa, aki életét püspökként fejezte be Kolozsváron, éppen a mézskői népfőiskola-kezdeménnyezés kapcsán írta egyik tanulmányában: „...A népfőiskolához cselekvési szabadság és kitartó prófétaalkú emberek szükségesek. A népfőiskola múltja bizonyítja ezt! Ne várjunk mindent az államtól, vagy az illetékes hatóságoktól! Fogjunk mi magunk a munkához!” Akár az erdélyi magyar kisebbség két világháború közötti cselekvésprogramja is lehetett volna ez a kijelentés. Márton Áron, Erdély nagy katolikus püspöke sem maradt távol a népfőiskola intézményének gondolatától. Népnevelő rendszerének a kialakításában számtalan alkalommal idézi Grundtvigot, gyakran emlegetve, hogy: „ez az idegen férfi nagyon is rokonunk”.

A legjelentősebb erdélyi KALOT népfőiskola a csiksomlyói volt, amelynek épületét Kós Károly tervezte és szobrász tanára Szervátiusz Jenő volt. A 80-as évek végén az erdélyi menekültáradat idején Németh Géza lelkésszel szerveztünk ún. befogadó népfőiskolákat, s a Németh Lászlói-i Kárpát-medencei népek tejttestvérisége jegyében indultunk el minden irányba, a Felvidékre, Kárpátaljára, Erdélybe és a Vajdaságba népfőiskola szervezésre. Az MNT alapszabályát a 90-es évek közepén módosítottuk, amely lehetővé tette a határon túli magyar szervezetek egyenjogú tagságát szervezetünkben, ahol az elnökségben mindig biztosított, fenntartott hely volt egy határon túli magyarnak. Néhány szerencsésebb évjáratban az Illyés Alapítványtól – emlékszik még itt valaki erre a névre? – nyert támogatásból hasznos programokat szerveztünk. Népfőiskola vezetőképzést Szabadkán, Kárpát-medencei ifjúsági népfőiskola programot, továbbá elsőként rendeztük meg a Magyar Kultúra Napját Nagyváradon, amit a város román polgármestere nyitott meg. Később a pénz fogytán egy-egy találkozóra futotta, ahová egy helyre gyűjtve hívtunk mindenkit. Az anyaország és a Kárpát-medence magyar közösségei kapcsolat történetének hányatottságához hasonló lehetett csak a mi akadozó együttműködésünk is, a sokféle húzás, az elhagyatottság, a némasággal

és túrésben elfogyott energiák és a sok oldalról való korlátozottság miatt. A lehetőségek újra kitérítése mindezt csak múló rossz álommá változtathatja.

## 6. Társadalmi csoportok és sajátos feladatok – családok, fiatalok, idősek, romák

**Családok.** A népfőiskolák több, a családot középpontba állító programot valósítottak meg. Így például a szülők megerősítése gyermekeik tanulmányainak figyelemmel kísérésében. Családsegítő szolgálat működtetése alföldi tanyavidéken. Ifjúsági tanácsadó munka kifejlesztésével foglalkozott az MNT egy német-román-magyar Leonardo együttműködésben, amely a

tá tette a 15-29 évesek korosztályát. Igen aggasztó az Ifjúság 2008 gyorsjelentés c. kutatás egyik fő megállapítása miszerint a korosztály 14%-a szerint bizonyos körülmények között a diktatúra jobb, mint a demokrácia, s további egyharmaduk számára lényegileg nem számít, hogy demokratikus, vagy diktatórikus körülmények között élnek e.

Emlékszünk arra, hogy a felsőoktatásban milyen fontos szerepet játszott pld. a NÉKOSZ a háború után, vagy újabb időkben a Bibó István kollégium, amelyek lényegében egy sajátos korcsoport népfőiskoláiként is felfoghatók. Cselekvés híján nemcsak a nemtörődömség, a drogfogyasztás és deviancia növekedés és számos más jelenség rémével nézünk szembe, hanem egy örökös társadalmi törvény elsorvadásával, hogy ti. mindig az ifjúsági generációk képezték a nemzeti és társadal-



családokat és a szülő-gyermek kapcsolat és konfliktus helyzet kezelését segítették. Mindezek messze elmaradtak a Nyugaton már évtizedek óta a felnőttoktatásban, újra virágkorát élő „családi tanulás” (family learning) programok szerepéhez és nagyságrendjéhez képest. A család, a társadalom legfontosabb egységének helyzete rendkívül problematikusá vált. A legfontosabb, az egész életet és életpályát meghatározó szocializációs, nevelési funkciója legyengült, s a társadalom nem épített ki egy olyan közösségi hálót, egyebek között a felnőttoktatásban, amellyel kompenzációt, átmeneti kiegészítést valósíthat meg, mivelhogy egy átfogó családközpontú politika nélkül csupán szükség cselekvésről és mentésről lehet szó.

**Fiatalok.** A népfőiskolák legaktívabb tanuló csoportját a fiatalok képezik, legalábbis a számítógép és idegen nyelvoktatás terén. Általánosságban kevés a kínálat a tanulási potenciáljuk kielégítéséhez. A fiatalok körében meglévő tanulási vágy és expanzió mértékéhez képest a népfőiskolai intézmény, mint rendszer gyenge és eszköztelen. A se nem tanul, se nem dolgozik korosztály felkarolásában több sikeres tevékenység valósult meg, pld. a nagykátai katolikus népfőiskolán. De ezek mind inkább kis morzsák. A vidék és a város ifjúsága közötti különbségek tovább nőttek, s a népfőiskolák számára főként a falusi, kistelepülések fiatalosága lehet a fő célcsoport. A „csak úgy elvagyok” életmód és a közösségi szerveződések hiánya magára hagyottá, és a saját életvilágában individualizálódot-

mi megújulás szívét, lelkét. Számos új és igen pozitív ifjúsági közösségi mozgalom mellett az egyenlőtlenségek (falu, város) csökkentése nélkül nemcsak az idősek várhatóan kitolódó élet-tartama miatti társadalmi terhek növekednek, hanem azzal, hogy a fiatalok tömegei maradnak, társadalmi kompetenciák nélküli, „nagyra nőtt” és gondozásra szoruló „óriás csecsemők”. Nem beszélünk most a magyar közélet mai, történetileg is egyedülállóan mélyre jutott elzüllöttségéről, de elmondható, hogy a politikai osztály általában is jól megkopott és jó része félművelt, aki kenyérkeresetnek tekinti a „homo politicus” hivatást. A politikai kultúra megújítása elemi szükségesség, ami egy új, fiatal és alulról jövő „siserehaddal” lehet a legsikeresebb.

**Idősek.** Európában a népesség öregedése egyre nagyobb méreteket ölt. Az elmúlt évtizedekben jelentősen csökkent a születések száma, a termékenységi mutató, vagyis egy anyára jutó gyermekek átlagos száma valamennyi fejlett államban a reprodukciós szint (2,1) alá esett, 1,38 (EU 27). Ezzel párhuzamosan fokozatosan emelkedik az átlagéletkor, az emberek egyre tovább élnek. Az idős, 65 év feletti lakosság aránya az össznépelességen belül az elmúlt évtizedekben egyre emelkedett, és a prognózisok azt mutatják, hogy előregeedés a jövőben, gyors ütemben folytatódni fog. Eközben a munkaképes korú (14–65 év közötti) lakosok száma képtelen lépést tartani ezzel a folyamattal. Míg 1980-ban az Európai Gazdasági Közösség országa-



iban a 65 évnél idősebb népesség aránya 13, 5% volt, 2006-ban az Európai Unióban ez az arány 16, 2% -ra nőtt.

Az öregségi nyugdíjon kívül a korbetöltött rokkantnyugdíjasok száma Magyarországon: 361 957 fő, a korhatár alatti rokkantnyugdíjas 432 840 fő, míg az egyéb nyugdíjasok száma: 542 715. Az egyéb nyugdíjasok többek között: a megváltozott munkaképességük járadékában részesülő: 194 977 fő, az özvegyi nyugdíjas: 148 060 fő, az árvaellátásban részesülők: 104 436 fő, a rokkantsági járadékos: 30 677 fő, a házastársi pótlékban részesülő: 29 163 fő. Adataink szerint a kistelepüléseken a leghálásabb és legnépesebb népfőiskolai tanulócsoportok a nyugdíjasokból kerülnek ki. Ott, ahol sokan élnek az özvegyi magányban, a társadalmi kapcsolatok súlyos hiányai mutatkoznak, s ahová már a pap is csak „bejáró munkásként” jut el heti másfél órára. Az életminőség emelkedését, a társadalmi segítség költségeinek csökkentését nagyban javítaná az egészségmegőrzést, a társadalmi vitalitást és közösségi érdeklődést növelő idősek népfőiskolái számának a növelése. Alacsony közköltég, magas erkölcsi és társadalmi, jóléti haszonnal jár.<sup>6</sup>

**Romák.** Az MNT egy Phare-Lien dán-szlovén-magyar programban alapvető koncepciókat, gyakorlati eszközöket fejlesztett ki a roma alapkészség fejlesztés és szocializáció terén, amelyben itthon több mint 6 megyében 40 tanár kiképzésével 700 roma felnőtt részesült alapképzésben. Az egyezszi két éves

EU-s forrást használó program befejezését követően, s azóta semmilyen hazai támogatási forrást nem lehetett biztosítani ezen program fejlesztésére és kibővítésére. Természetesen számos más hasznos kezdeményezés történt, de az átfogó roma felnőttoktatás megvalósulása elmaradt. Nemzeti programot kell kidolgozni A romák szociális helyzete és munkaerő-piaci hozzáférésük javítása az EU-ban c. az Európai Parlament 2009. március 11-i állásfoglalása a romák szociális helyzetéről és munkaerő-piaci hozzáférésük javításáról az EU-ban c. dokumentum alapján, melynek fontos eleme a társadalmi integráció és a tanulás, képzés összekapcsolása.

#### IV. Cselekvési programterv: népfőiskolákkal a tanuló társadalom és a művelt nemzet megteremtése felé

Az MNT cselekvési program javaslatai több publikációban megtalálhatók<sup>7</sup> mégis szükségesnek és aktuálisnak látszik legalább vázlatosan újra összefoglalni a 2009 végén fontos elemeket. De például nincs terünk és nem feladatunk az egyik legfontosabb kérdéssel foglalkozni, hogy a tömegkommunikáció hogyan állítható a magyar kultúra és a felnőttoktatás, művelődés szolgálatába.

##### 1. A közgondolkodás átforgmálása és a társadalmi szervezetek közreműködése

A feladat igen régi és mégis igen időszerű. A magyar közélet örökletes betegségeit így jellemezte Bibó István, ami programot is ad a teendőkre:

- a közérdek háttérbe szorítása a magánérdek kedvéért
- magánjogok lábball tiprása
- kicsinyes paragrafus-jogászat
- jogszabályok cinikus semmibevétele
- kétségbeejtően aggályos ügyintézés

<sup>6</sup> – EGÉSZSÉG ÉVTIZEDÉNEK JOHAN BÉLA NEMZETI PROGRAMJA” BUDAPEST 2002

– Magyar lelkiállapot Szerk. Kopp Mária Semmelweis Kiadó, 2008

– Idősügyi Nemzeti Stratégia, 2009.

<http://www.parlament.hu/irom38/10500/10500.pdf> ( letöltve 2009 október)

<sup>7</sup> Európai kihívások –magyar lehetőségek. A felnőttkori tanulás jóvőképének körvonalai. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, 2006  
Továbblépni a tervezéstől a tettek felé. Javaslát a cselekvési tervhez – az EU elvárások megismerése program záró tanulmánya, MNT, Budapest, 2008



- léha felületesség
- minden felelősség elhárítása
- személyes döntés túlbúrjanzása
- basáskodó önkény és gyáva határozatlanság
- célszerűtlen, öncélú rutin
- brutálisan rideg célmegvalósítás

A zsákutca tünetei Bibó szerint a közéletben–közigazgatásban:

- a kulcspozíciók elrejtése
- hatáskörök harácsolása
- tisztviselők személyes függőségének elmélyítése
- személyes ügyek központosítása
- ügyintézés önkényessé tétele
- a központi hatalomnak saját onnipotenciájába való belefutlása

Az Európai Unió tagsággal járó lehetőségek egyben kihívásokat és kockázatokat is jelentenek ma is. A helyi társadalmi erőforrások feltárása, s a helyi összefogást lehetővé tevő együttműködési kompetenciák fejlesztése nélkül a település és kistérség fejlesztés stagnálhat, vagy nemzetközi mércével lemaradunk, ami tartósan akadályozhatja az előrelépést. Tagolt közösségek, élő civil közösségi élet, művelt és öntudatos polgárok, valamint nyitott, együttműködő kész és fejlődésre képes hatóságok, közhivatalok nélkül a nemzetközi mozgástér is viszájára fordul.

- a demokratikus állampolgárságra képzés nem pusztán iskolai tantárgy, vagy a tananyag része, hanem az élethosszig tartó tanulás keretében megvalósítandó jelentős oktatáspolitikai célkitűzés;
- a kontextusok összességére alkalmazható általános meghatározás helyett olyan pragmatikus meghatározás célszerű, amely a megfogalmazás formális szigorúsága helyett a gyakorlati megvalósítás következményeire és módszereire összpontosít;
- Más, szorosan kapcsolódó elnevezésekhez (állampolgári ismeretek, politikai nevelés) képest a demokratikus állampol-

gárságra képzés révén szerzett identitás alapja az állampolgárságra, mint integráló kifejezésre való utalás;

- Ezen identitás eredményeképpen a demokratikus állampolgárságra képzés a tapasztalatok és társadalmi gyakorlat sokféleségére épülő demokratikus viselkedési formák elsajátítását jelöli;
- függetlenül attól, hogy a demokratikus állampolgárságra képzés hol valósul meg, az alábbi három megközelítés előfeltétel:
  - megerősítés
  - civil részvétel
  - közös felelősségvállalás.

## 2. Az ágazatközi gondolkodás korlátai, megszüntetésük és a rövidtávon, azonnal széles körben hasznosítható eredmények – képzések, műhelymunkák kiterjesztése

Az élethosszig tartó tanulás egyik legfontosabb központi gondolata, hogy az oktatás és képzés különböző szintjei és szektorai (óvoda, közoktatás, felsőoktatás, felnőttoktatás) továbbá a művelődés és kultúra különböző szektorai között – azok autonómiájának sérelme nélkül egy egységet képez. Közvetlenül kapcsolódik a legfontosabb társadalmi érdekekhez, mindenekelett az egyének szabadságához és a személyes boldogulást elősegítő tanuláshoz és művelődéshez, másrészt a szociálpolitika, a nemzetpolitika, s a gazdaságpolitika minden ágazatához és azokkal funkcionális együttműködésben munkálkodik. Másként szólva az élethosszig tartó tanulás nem tárca szintű reszort, hanem a jövő tudás társadalmának stratégiai eszköze, aminek az intézményi struktúrában és a tárca közötti koordinációban is meg kell jelennie.

Rövidtávon a Magyar Népfőiskolai Társaság a nemzetközi és hazai műhelyekben közösen elvégzett projektek (tapasztalatai alapján azok) kiterjesztését 1-3 éven belül meg tudja szervezni. Mellékletünk<sup>8</sup> tartalmazza azokat a modell projekteket, amelyek alapján ki lehet alakítani a preferenciákat és programterveket, azok kiszélesítésére a sürgősség elve szerint kerülhet sor. A kívánatos eredmény alapján pontos megvalósíthatósági tervek készíthetők. Nyilvánvaló, hogy a működési biztonság és egy kielégítő számú szakképzett emberfő, mellék és részfoglalkoztatása, valamint az önkéntesek széles köre nélkül és a jelenlegi alamizsna-finanszírozással ez véghezvihetetlen. Lásd a 2. sz. mellékletben az MNT hatókörébe tartozó népfőiskolai támogatásokat és pénzforgalmat.<sup>9</sup>

Melyek a legfontosabb területek a gyors és sikeres előrelépés ígéréteivel?

- demokratikus állampolgárképzés és művelődés
- alapkészség fejlesztés és kulcskompetencia fejlesztések
- közösségi és kompetenciafejlesztési roma programok
- kistérségi szintű tanuló régiófejlesztés
- kistérségek és közösségek terület és vidékfejlesztési, hazai és nemzetközi projektjeinek tervezése, lebonyolítása
- nemzetközi szakmai kapcsolatrendszer és együttműködést segítő szolgáltatás kiépítése

<sup>8</sup> Referencia munkák, MNT, 2009

<sup>9</sup> A Magyar Népfőiskolai Társaság költségvetési- működési támogatás OKM 2001-2009